

УДК: 82-343 (477)

Л. М. Овдійчук,

ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука», м. Рівне

ПРОСТІР ПАМ'ЯТІ ЯК ОДИН ІЗ СЮЖЕТОТВОРЧИХ ЧИННИКІВ У ПОВІСТІ ОЛЕНИ ЗАХАРЧЕНКО «ХУТІР»

У статті проаналізовано повість Олени Захарченко, адресовану дітям середнього шкільного віку, яка має ознаки казково-реалістичної, історичної, пригодницької та фантастичної прози. Дослідниця визначає простір пам'яті (місце, час, події, персонажі) як найважливіший чинник у творенні сюжету, де переплетено минуле й сучасне через спогади, легенди, перекази та реальні події, поєднуються різні часопросторові пласти. Автор доводить, що повість Олени Захарченко є матеріальним втіленням комунікативної пам'яті, яка єднає спільноту за місцем проживання та формує її національну ідентичність.

Ключові слова: комунікативна пам'ять, культурна пам'ять, простір пам'яті, хронотоп, Олена Захарченко.

ПРОСТРАНСТВО ПАМЯТИ КАК ОДИН ИЗ СЮЖЕТОТВОРЧЕСКИХ ФАКТОРОВ В ПОВЕСТИ ЕЛЕНА ЗАХАРЧЕНКО «ХУТОР»

В статье анализируется повесть Елены Захарченко, адресованная детям школьного среднего возраста, которая имеет признаки сказочно-реалистической, исторической, приключенческой и фантастической прозы. Исследовательница определяет пространство памяти (место, время, события, персонажи) как важнейший фактор в создании сюжета, где переплетаются прошлое и настоящее через воспоминания, легенды, предания и реальные события, сочетаются различные временные и пространственные пласты. Автор доказывает, что повесть Елены Захарченко является материальным воплощением коммуникативной памяти, объединяющей сообщество по месту жительства и формирует ее национальную идентичность.

Ключевые слова: Коммуникативная память, культурная память, пространство памяти, хронотоп, Елена Захарченко.

MEMORY SPACE AS ONE OF THE PLOT CREATION FACTORS OF OLENA ZAKHARCHENKO'S SHORT NOVEL "FARM"

The article deals with the cultural memory, which is formed by the continuity of cultural and literary traditions of the people, the nation and links the past and the present to provide the sense of unity and identity formation. This literary text is a medium of cultural memory and ensures its continuity. The writer of the text updates the individual memory through her own memories and communicative memory.

The story of Olena Zakharchenko is addressed to schoolchildren and belongs to realistic prose according to the genre and stylistic features. However, in the process of analysis of its genre, the author of the article reveals the signs of historical, adventure and fantastic (elements of fantasy) stories that enable to state on modification of the genre of a realistic novel and Meta genre. The researcher defines memory as the most important factor of the plot creation. It refers to the memory space where the past and the present intertwine and different time space layers are combined. Various places within the farm-topos are presented in the work that accumulates memories of the past. They are a hut of Grandmother Maria and grandfather Kyryl, Watch hut on the hill, an old, rich and beautiful once, now abandoned the landlord's mansion; kryivka of rebels (UPA), underground tunnels etc. They are silent witnesses of historical and legendary events. However, each of these locations includes residents, id est mediums of communicative memory. For example, they are Grandmother Maria and grandfather Kyryl, an old librarian, his wife, called a witch; a keeper, UPA fighters, and others. Extraneous of memory layers is created with parallel plot formation: revealing the secrets of Princess Mylska and the collapse of the Soviet Union that involved the characters of the novel.

Thus, the author creates a story plot, leading a reader to the memory space, making a stop at iconic places where memories are concentrated, ancient secrets are revealed, saved legends are being alive.

The researcher proves that the short novel of Olena Zakharchenko is the material medium of living memory, which continuity is ensured by a continuity of generations, memories of participants or witnesses of events sometimes even legendary. Communicative memory as a living chain unites various people, not just representatives of different generations of one family, but also those who live in one area, on a piece of land that has become native to them, since it is called Motherland. So, this is a way of community formation and national identity construction.

Keywords: Communicative memory, cultural memory, memory space, chronotope, Olena Zakharchenko.

Пам'ять – категорія багатоліка, оскільки розглядається науковцями як міждисциплінарне поняття. У контексті літературознавства прийнято говорити про культурну пам'ять, яка формується завдяки не-

перервності культурних та літературних традицій народу, нації і пов'язує його минуле й сучасне для забезпечення відчуття єдності та формування ідентичності. Художній твір є медіумом культурної пам'яті і забезпечує її неперервність.

Сучасні українські письменники дедалі частіше звертаються до власного минулого, художньо осмислюючи його на тлі історичних подій, учасниками яких довелося бути. Індивідуальна пам'ять – це носій (схованка) того, що відбулося. Проте тільки спогад, тобто згадування, приговорювання, розповідь матеріалізує у слові, зокрема художньому творі, пережите. Таким чином письменник через художній текст актуалізує індивідуальну пам'ять й робить її набутком колективної та культурної пам'яті.

Повість Олени Захарченко адресована дітям середнього шкільного віку і має ознаки казково-реалістичної прози. Проте в тексті описано реальні події недавнього минулого, а також репрезентовано давню й недавню історію одного з куточків Волинської землі, конкретно означених у творі. Це село Тайкури та хутір поблизу села, містечко Здолбунів. Така конкретика споріднює повість з історичним жанром. Одночасно у сюжет майстерно інкрустовано місцеві легенди, перекази, бувальщини про міфічно-казкову Волинь з її Лісовиками, Лісовими Царівнами, Мавками, Русалками та з легендарною княгинею Мильською, її спадкоємницями Князівнами, які мають містичний зв'язок зі світом природи та потойбіччям. Тобто твір має елементи фантастики (фентезі) та казки: «якщо є незвичний феномен, то його можна пояснити двоюко – природними і надприродними причинами. Нерішучість у виборі пояснення й створюють ефект фантастичного» [4, с. 25]. Це відображено не тільки в жанрових особливостях, а й у сюжеті твору, де цілком реальні події (здебільшого побутові, соціальні та політичні зрушення того часу, як от: розвал радянської імперії, путч ГКЧП, врешті, проголошення незалежності України) переплетені з фантастичними, містичними. Тобто хронологічно-лінійний сюжет поєднується з асоціативно-ретроспективною фабулою. Повість вирізняється побудовою хронотопу, тобто часу і простору, де відбуваються події. Зокрема найважливішим є простір пам'яті.

У літературознавстві художній час і простір є предметом дослідження багатьох українських та зарубіжних науковців, зокрема М. Бахтіна, Н. Копистянської, Д. Лихачова, І. Роднянської, С. Скварчинської, З. Тураєвої. «Митці у своїх творах розкривають як частку власного світобачення, своє розуміння та відчуття часу (індивідуального і суспільного, певною мірою загального в цю епоху) і створюють своєрідний художній світ із художнім часом, простором і ритмом його плину» [3, с. 35]. Час розглядають невіддільно від поняття художнього простору, що згодом трансформувалося в термін «хронотоп» (М. Бахтін). Більшість дослідників трактує часопростір як змістовий, філософський та жанрово-структурний чинник творення художнього тексту. Ця теза є важливою для дослідження.

Пам'ять і спогад є предметом літературознавчого дискурсу в працях М. Альббакса, А. Ассман, Я. Ассмана, А. Ерлл, Ю. Лотмана. В українській літературознавчій науці розвідки (Л. Лавринович, Ю. Павленко, Ю. Стасевич), що стосуються розкриття певних аспектів пам'яті в художньому творі (ідейно-тематичних, функційних, репрезентативних), – з'явилися зовсім недавно. Текст О. Захарченко не був предметом уваги науковців з цього погляду.

Мета наукової розвідки – проаналізувати особливості хронотопу в повісті-казці Олени Захарченко «Хутір» та розкрити простір пам'яті як один з елементів творення сюжету. «З погляду генеалогії минуле належить історичним творам, сучасне – соціально-психологічним, майбутнє – науково-фантастичним, утопіям, антиутопіям. І всі три часи мають вихід із сучасного» [3, с. 38]. У тексті йдеться про минуле й сучасне, тобто поєднуються різні часопросторові пласти. Об'єднувальним чинником минулого й сучасного у творі є пам'ять: індивідуальна, колективна, історична, комунікативна і культурна. Вона поєднує й персонажів, які репрезентують різні покоління і перебувають в одному місці (просторі), чітко окресленому географічно й історично. Пам'ять трансформується через спогади, видіння, сни головних героїв, а також акумулюється в різних місцях, які є її носіями й одночасно свідками подій, що тут відбувалися.

Повість починається з експозиції, за допомогою якої автор уводить читача у простір пам'яті, бо йдеться про минуле, хоча й порівняно недавнє: «Того літа Христині минуло сім років. Восени вона мала стати школяркою. Дівчинка жила в країні, яка називалась Радянський Союз. Зараз такої вже нема, а тоді то була велика країна, до якої входило багато менших, зокрема й Україна. Там, щоб купити хліба, доводилося стояти довго в чергах... У Радянському Союзі любили, щоб все було однаковим» [2, с. 7]. З експозиції читач дізнається, що тато Христини працював в університеті, але його забрали «страшні дядьки, які називаються кагебе», звільнили з роботи, на щастя, не посадили у «темний будинок, звідки рідко хто повертається», однак відправили працювати, ремонтувати вагони на залізницю в місто Здолбунів, бо він хотів, щоб Україна стала незалежною і не дуже приховував свої думки. Тому Христина з мамою змушені були переїхати з міста на хутір до татових батьків. Саме хутір і є основним простором, топосом, де відбуваються події.

Головні герої живуть звичними побутовими реаліями: дорослі зайняті роботою, добуванням хліба насущного, обговоренням перебудовчих процесів; діти бавляться, ходять до школи, допомагають батькам, дідусям, бабусям по господарству. Однак саме діти потрапляють у ситуації, коли пригоди неминучі, оскільки зав'язка – це несподівана зустріч, таємнича подія, загадка, яку треба розкрити, бо від цього залежить чиясь доля, навіть життя. Поєднання різних ознак часу («свій» і «чужий») проектується на

персонажів: для більшості реальний (соціально-історичний за Н. Копистянською) час є «своїм», тобто звичним, комфортним, а минуле – це час «чужий». Проте саме нашарування часових пластів творить простір пам'яті та матеріалізується через спогади персонажів, оживає і певним чином впливає на хід подій і розвиток сюжету.

Потрапляючи в чужий простір і, відповідно, в чужий час, Христина, а також Миколка й Оленка, стають причетними до доленосних подій. Адже на хуторі є місця, які «бережуть» колективну й історичну пам'ять – це зруйновані або старі будинки, хата Сторожа на горі, криївка, підземні ходи. Там з дітьми відбуваються дивні пригоди, осмислення себе, усвідомлення відповідальності за вчинки, вибір між добром і злом.

Хронотоп типовий для творів історичного жанру: означено конкретні географічні населені пункти: м. Здолбунів, с. Тайкури та інші об'єкти: ріки, гори тощо, зазвичай з історичною назвою. Час чітко вказано, хоч і без дати, але загальновідомо, що таке розвал Радянського Союзу. Час і простір описані через побутові деталі, одяг, зміст розмов персонажів тощо.

Простір теж має ознаки «свого» й «чужого», проте взаємодія між ними відбувається завдяки Христині, Миколці, тобто молодому поколінню, яке автор бажає бачити продовжувачами справи старших, які боролися за незалежність України в умовах терору, тотального контролю, сексотства і стеження. Пам'ять, носіями якої є два вояки УПА, що переховуються під землею в криївці ще з часів знищення повстанського руху на території Волині, передається через спогади дітям як спадкоємцям ідеї вільної держави. Адже саме вони стануть майже ровесниками незалежності України. В тексті майстерно переплітаються таємничі події, шифрування, передача архіважливих даних через дітей у потрібні руки. Путч ГКЧП, за авторською версією, був придушений завдяки зусиллям багатьох людей, які зуміли розшифрувати необхідні документи і вплинути на хід історії. Це був вирок комуністичній людиноненавистницькій системі. І його підписала сама історія, котра жила в пам'яті багатьох поколінь, які не тільки плекали мрію про звільнення української нації від багатівікового ярма, але й активно боролися за це навіть в умовах тоталітаризму.

Ще один пласт пам'яті розкривається через персонажів, які пов'язані таємницею княгині Мильської. Ця сюжетна лінія співіснує паралельно, проте її рушіями є та ж Христина та її бабуся Марія. Сон про княгиню та Великий Бал Звірів Христина сприймає як звичайне сновидіння, проте він виявляється передвісником майбутніх подій і змін у житті дівчинки. Адже з переїздом на хутір вона знайомиться з княгинею, яку бачила уві сні (а це її бабця) і стає Князівною, оскільки є спадкоємницею по жіночій лінії, своєрідною берегинею всього живого в околиці. Адже до неї, як і до бабусі, посіпають звірі, птахи, шуканочі захисту чи з потреби лікування. Це їй розкривають таємниці дерева, Мавки, Русалки, це їй та Княгині, тобто бабусі Марії, вони допомагають знайти істину в темній історії про втрату княгинею Мильською спадкового права на титул, регалії.

Цей простір пам'яті має визначені часові й просторові форми. Автор вказує час і місце давніх подій та локуси, де живуть персонажі – носії спогадів про минуле. Там відбуваються зустрічі й пригадування, які проливають світло на темні плями в історії Мильської княгині.

У тексті превалює пам'ять, яку літературознавці визначили як комунікативну, що передається у вигляді усних спогадів і охоплює, як правило, приблизно три покоління, на відміну від культурної, що охоплює епохи й спирається на нормативні тексти [1, с. 22].

Сюжет твору пов'язаний саме комунікативною пам'яттю, носіями якої є мешканці хутора. Автор веде читача просторами пам'яті, зупиняючись у знакових місцях, де розкриваються таємниці, збережені в легендах, переказах. Починається і замикається коло в хаті бабусі Марії та діда Кирила. Це перший осередок, простір пам'яті, де Христина дізналася про таємницю – те, що її бабуся – Княгиня, а вона – Лісова Князівна. Простір комунікативної пам'яті розширюється за допомогою тих людей, хто знає легенду. Давно минулі події оживають у спогадах, розповідях всіх, хто до них причетний.

Наступним локусом є хата Сторожа на горі. Про нього на хуторі тільки й знають, що живе більше ста років і чекає свого потяга. Ще передають з уст в уста вигадку, що він краде дітей. А насправді колись тут мала бути залізниця, навіть проклали рейки, проте події, що відбулися на цих землях, перешкодили цьому. А чоловік, якого колись, більше ста років тому призначили сторожити переїзд, так і залишився тут жити, збудувавши собі зі шпал хату. Сторож уособлює тяглість певних традицій, адже даремно це довгожитель, тобто очевидець зміни кількох поколінь та історичних подій. Він своєрідний хранитель таємниць і посередник між світом людей та світом природи. Про нього Лісова Царівна розповідає Христині: «...він єдиний, хто живе в моєму лісі і бачить мене. Він усіх нас бачить, бо колись побачив поїзд-привид. ...ніхто не залишився живим після того, як побачив цей потяг. Крім Сторожа. ...Він розуміє мову звірів, як ти» [2, с. 38-39]. Сторож знає легенду про княгиню Мильську, у нього був і ключик від кам'яної шкатулки, справжньою власницею якої є Княгиня. Це на подвір'ї Сторожа, уже після його смерті, діти знайшли таємничу закорковану пляшку із зашифрованою запискою, яку баба Євгеня, колишня підпільниця, зв'язкова УПА, прочитала і *«руки її затремтіли, а обличчя наче вмило помолодшало»*. А тоді попросила негайно знищити записку. Казала, що від тої записки може бути якась біда. І кинула згорток на стіл, ніби обпечена [2, с. 155]. Проте відважилася на відчайдушний крок: поїхала у Москву, де в цей час остаточно захиталася Радянська імперія. Треба було ще трохи зусиль і вірних людей. У записці, очевидно, був план дій на випадок надзвичайної ситуації.

У простір хутірської комунікативної пам'яті потрапляють нетутешні люди: поет із Петербурга та його дружина, яку називають відьмою. Ця жінка зіграла зловісну роль у житті поета та його нареченої, прабабці Христини, яка теж була з роду княгині Мильської. За збережене життя поет мав зректися свого дару та нареченої й переїхати з Петербурга на хутір у старий панський маєток. Тут він працював шкільним бібліотекарем, жалкував за друзями, яких доля не пощадила: одних розстріляли, інших відправили на заслання, дехто встиг виїхати за кордон. Однак автор будує сюжетну лінію таким чином, що відьма та її вірний кіт допомагають бабі Марії-Княгині та Христині-Князівні у дуже скрутній ситуації, таким чином реабілітуючи себе та намагаючись виправити свої колишні злочиння. Адже саме ця жінка знала таємницю їхнього роду, мала ключ від скриньки зі скарбами княгині Мильської і скликала на лісову раду всіх, хто знав обставини посвячення Христиничиної прапрабабусі у Князівни.

Важливим чинником збереженої пам'яті є місце пам'яті. Наприклад, колись великий і красивий панський будинок, парк, паркові статуї, сад, озеро перетворилися на старе занедбане, закинуте обійстя, що уособлює минуле. Воно є мовчазним свідком, матеріальним носієм культурної пам'яті, а разом з мешканцями – це місце втрачених надій і прожитого не свого життя.

Хранителями та носіями комунікативної пам'яті є також колишні повстанці, вояки УПА, дід Сергій і його побратим. Вони переховувалися від НКВС у ходах, виритих ще за часів Київської Русі і «знайшли там дивні речі. А серед них – документи роду Княгині Мильської. Така княгиня справді жила. Отам, на горі, де зараз кар'єр, стояв замок. Рід був багатий – їм тут належали якісь землі і поля. Але титул, прізвище і весь спадок передавався у них не по чоловічій лінії, як зазвичай, а по жіночій. Тобто старша з дочок забирала собі все, і її чоловік називався її прізвищем. ...» [2, с. 230-231]. Окрім того, було знайдено й інші документи, що свідчили про якусь зраду після 1840 року, коли княгиня повинна була доживати у своєї служниці з малою донею і залишила заповіт і коштовності, що мали магичну силу. Обман служниці – представити звірам свою дочку, як Князівну не вдався, бо звірі визнали молодшу, тобто доньку Княгині. Дівчина зазнала багато поневірянь і залишила записки та два камінці з шести, які їй віддала служниця. Таким чином переплетення різних пластів пам'яті – культурної, комунікативної – творять простір, що поєднує мешканців хутора в єдине ціле: і в радості, і в біді. Адже саме Княгиня послала вовків, щоб урятували повстанців, яким вдалося вижити, а також розповіла дідові Сергію, «де можна пересидіти, куди найменше заходять кроти і як відлякувати мишей ...» [2, с. 232].

Ще одна форма пам'яті простежується у книзі. Це пам'ять про померлих. «Антропологічне ядро культурної пам'яті становить пам'ять про померлих. ... Це обов'язок нащадків зберігати в пам'яті імена своїх померлих і за відповідних обставин передавати їх майбутнім поколінням. Пам'ять про померлих має релігійний і світський виміри, які можна протиставити одне одному ... релігійна пам'ять про померлих також спирається на спогади живих. Найдавніша та найпоширеніша форма соціальної пам'яті, яка поєднує живих і мертвих, – це культ мертвих» [1, с. 40].

У творі світ живих і мертвих переплетений дивним чином. Культ мертвих яскраво простежуємо в епізодах, де описане німецьке кладовище. Колись тут була німецька колонія: цілих три вулиці, паркетний завод. Залишилася тільки пам'ять і то її уособлює кладовище, куди приїжджають німці провідувати померлих родичів, ходять по місцях, де народилися, шукають свій зв'язок із землею, де минуло дитинство. Цікаво вплетена у сюжет легенда про німецьких дітей, які 25 грудня на католицьке Різдво збираються на горі, катаються на санчатах, чекають подарунків від Різдвяного Діда. Як пояснює цю легенду дід Кирило, душі померлих раз на рік повертаються до місця, де народилися. Христина у цей день мала в кишені Піщаний Камінь, який робить невидиме видимим, тому випадково потрапила на це свято. Проте добрий Різдвяний Дід побачив живу дівчинку серед мертвих і допоміг їй втекти із царства мертвих, аби не сталося лиха.

«Тайні кури», або Тайкури – це печери, які знаходилися біля села і мали продовження – таємні ходи ще з часів Київської Русі, які вели аж до Острога, і служили нашим предкам схованкою під час нападу ворогів, зокрема татар. За легендою, підземні ходи бережуть таємницю тих, кому вдалося сховатися від татар. Легенда побутує і в комунікативній пам'яті хуторян, які вбачають у її змісті природний взаємозв'язок зі світом предків. Проте автор знаходить ще один спосіб «оживити» світ мертвих через легенду про те, як під час нападу татар з усіх мешканців навколишніх сіл залишилася живою тільки княгиня Мильська, котру врятували звірі і яка навчилася розуміти мову тварин, стала їхньою покровителькою і захисницею, а згодом передала у спадок цей дар і обов'язок по жіночій лінії. Звідси й взяла початок легенда про Княгиню Мильську.

Ще один приклад збереження пам'яті про померлих – хрест, який поставили на місці загибелі повстанців – закиданий гранатами криївці. Незважаючи на те, що представники каральних органів постійно валили хрест, обов'язково знаходився той, хто ставив його знову. Таким чином зберігалася пам'ять про тих, хто поклав життя за незалежну Україну, та давала надію і впевненість живим (попри страх перед системою), що жертва цих героїв не даремна.

Зі світом мертвих пов'язана легенда про пана Пепловського – власника Тайкурського замку. Він знайшов скарб, яким попередній власник замку пан Кірдей-Тайкурський заволодів, убивши татарського мурзу, який гостював у нього. Скарб закопав біля печери і з тих пір над усім родом Кірдеїв висить прокляття. Сам злодій однієї ночі пропав десь біля тих печер і не має спокою й на тому світі. Пан Пе-

пловський витратив знайдені кошти на будівництво доріг, замку, костелу, православної церкви. Проте Кірдеї-Тайкірські мусили після смерті охороняти той скарб і лякали пана Пепловського, чинили всяку шкоду. З відчаю пан Пепловський кинувся шукати ради. Йому допоміг один старий волхв, який перетворив на коня пана Кірдея в залізному панцирі свого прокляття. Вершником є сам пан Пепловський, а мисливські пси – то всі представники роду Кірдеїв. Княгиня, яка тоді господарювала в лісі, пожаліла заклятих Кірдеїв, окрім того, боялася, що пан полюватиме на звірів, тому погодилася звільнити від закляття одного з представників роду, якщо Пепловський обіцятиме кожній Князівні, що не полюватиме у її володіннях. Тому він і переслідував Христину, щоб сказати їй як Князівні обіцянку. Після зустрічі з паном у дівчинки з'явився собака Кірдей. Таким чином комунікативна пам'ять обумовлює й певні моральні імперативи, нехай у легендарно-містичний спосіб.

Матеріальні носії культурної пам'яті теж зображені автором у творі. Це місця пам'яті: музей, костел, церква, які відвідують Христина з подругою Юлею, завдяки Юліній мамі Сніжані, котра працює в місті у краєзнавчому музеї. Тобто за фахом вона має пряму причетність до матеріальних носіїв культурної пам'яті: музеїв, пам'ятників, архівів. У костелі відвідувачі бачать розкидані кістки, черепи колишніх мешканців і власників села Тайкури. Цими епізодами Олена Захарченко показала варварське ставлення сучасників до пам'яті мертвих і засвідчила звиродніння людського в людині, що спровокувало на повний розрив з предками, з пам'яттю про них. Саме звідси корені того новітнього хамського і суто матеріального зацікавлення двох молодих людей, які сподівалися шантажем і залякуванням відібрати скарби й титули Княгині і Князівни у баби Марії та Христини. Проте, за авторською концепцією, у світі природи діють зовсім інші закони, там немає підкупу і зради, тому саме завдяки Лісовій Царівні, Мавкам, Русалкам та іншим лісовим мешканцям – звірам вдалося запобігти несправедливому повороту подій.

Таким чином, пам'ять про свій родовід, про події сивої давнини, пам'ять про померлих, про героїчні діяння попередніх поколінь мешканців хутора актуалізується у творі Олени Захарченко через кілька взаємопереплетених сюжетних ліній.

Повість виконує важливу функцію: *«Аби не зникнути в майбутньому, досвід свідків тих подій має бути перенесеним до культурної пам'яті нащадків»* [1, с. 24]. Книга є одночасно медіумом культурної пам'яті та матеріальним носієм живої комунікативної пам'яті, яка поєднує минуле й сучасне. Остання, як живий ланцюг, єднає різних людей, різні покоління, що живуть поруч в одній місцевості, на клаптику землі, що став для них рідним, бо зветься батьківщина. Хутір – це мала батьківщина, це простір пам'яті, який є основною складовою сюжетотворення у повісті Олени Захарченко.

Література:

1. Ассман А. Простори спогаду. Форми та трансформації культурної пам'яті / Аляйда Ассман; пер. з нім. К. Дмитренко, Л. Доронічева, О. Юдін. – К. : Ніка-Центр, 2012. – 440 с.
2. Захарченко О. Хутір : повість-казка / Олена Захарченко – Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. – 236 с.
3. Копистянська Н. Час і простір у мистецтві слова : монографія / Нонна Копистянська. – Львів : ПАІС, 2012. – 344 с.
4. Тодоров Ц. Введение в фантастическую литературу. Перевод с франц. Б. Нарумова / Цветан Тодоров. – М. : Дом интеллектуальной книги, 1999. – 144 с.